

İndiyədək Azərbaycanda fəaliyyət göstərən sənaye parklarında 40-dan çox rezident qeydiyyatına alınıb. Bu rezidentlərin 24-ü artıq istehsal fəaliyyətinə başlayıb. Bu il daha 10 rezident istehsala başlayacaq. İstehlak səbətinə təşkil edən məhsulların istehsalında əhəmiyyətli irəliləyiş əldə olunub, özünü təmin etmə səviyyəsi yüksəlib, idxaldan asılılıq azalıb. Bu ilin birinci yarısında qida məhsullarının istehsalı 20 faiz artıb. İlin sonunadək növbəti 4 beynəlxalq sərgidə vahid ölkə stendi ilə iştirak nəzərdə tutulur. Bununla yanaşı, 6 ay ərzində ixracatçıların 17 beynəlxalq sərgidə fərdi qaydada iştirakına dəstək göstərilib. Azərbaycanın artan potensialı istehsalın və ixracın genişləndirilməsinə, xarici ticarətin strukturunun şaxələndirilməsinə, rəqabətqabiliyyətli və ixracyönümlü qeyri-neft sektorunun inkişafına böyük imkanlar açır. İqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi, xarici ticarət seqmentində də inkişaf kursu bu imkanların daha dolğun reallaşmasına yönəldilir.

Bu faktları AZƏRTAC-a məxsusi müsahibəsində iqtisadiyyat naziri Şahin Mustafayev deyib. Müsahibəni təqdim edirik.

– *Cənab nazir, son illərdə qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə bağlı hansı islahatlar həyata keçirilir. Azərbaycanın iqtisadiyyatına bu islahatlar necə təsir göstərir?*

– Qeyd edilməlidir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, rəqabətqabiliyyətli qeyri-neft məhsulları istehsalının və ixracının stimullaşdırılması, daxili tələbatın yerli istehsal hesabına təmin edilməsi istiqamətində kompleks və ardıcıl işlər görülür. Bu baxımdan, iqtisadiyyatın neftdən asılılığının azaldılması, qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafı iqtisadi siyasətin mərkəzində duran əsas hədəflərdəndir.

Bu hədəflərə nail olunmasında özəl sektorun rolu xüsusilə qeyd edilməlidir. Dövlətimizin başçısının “Ölkəmizin inkişafı sahibkarlığın inkişafından asılıdır” strateji xəttinə uyğun olaraq biznes və investisiya mühitinin davamlı surətdə yaxşılaşdırılması, biznesə yeni dəstək mexanizmlərinin tətbiqi və digər istiqamətlərdə mühüm tədbirlər həyata keçirilir, sahibkarlığa dövlət dəstəyinin sferası və coğrafiyası genişləndirilir. Bu kursa uyğun olaraq lisenziyalaşdırmanın sadələşdirilməsi, sahibkarlıq sahəsində yoxlamaların dayandırılması, investisiyaların və ixracın təşviqi mexanizmlərinin tətbiqi, güzəştli kreditləşmə faizinin aşağı salınması, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı tədbirləri, elektron xidmətlər şəbəkəsinin genişləndirilməsi, vergi, gömrük, sosial ödənişlər sisteminin təkmilləşdirilməsi özəl sektorun iqtisadiyyatda payını daha da artırıb. 2018-ci ildə sənayedə özəl sektorun payı 83,2 faiz, 2019-cu ilin birinci yarısında isə 82,5 faiz olub. Bütün bunlar isə qeyri-neft sektorunun inkişafında mühüm önəm kəsb edir. Bu sektorun əsas sahələrindən olan sənayenin inkişafı istiqamətində aparılan sistemli işlərin nəticəsi olaraq ölkədə yeni sənaye müəssisələri açılır, mövcud müəssisələrin istehsal gücü artırılır, hazırda bir sıra sənaye obyektlərinin tikintisi davam etdirilir. Azərbaycan sənayesi həm texnoloji, həm də innovativ baxımdan inkişaf edir, yeni sənaye sahələri yaradılır.

Sənayedə yeni modellərin tətbiqi, sənaye parkları və məhəllələri, aqroparklar kimi müxtəlif mexanizmlər innovativ müəssisələrin yaradılmasına, ixracyönümlü məhsulların istehsalının genişləndirilməsinə böyük imkanlar açır. Qeyd edək ki, hazırda Azərbaycanda 5 sənaye parkı - Sumqayıt Kimya, Balaxanı, Mingəçevir, Qaradağ və Pirallahı sənaye parkları fəaliyyət göstərir. İndiyədək sənaye parklarında 40-dan çox rezident qeydiyyatına alınıb. Bu rezidentlərin 24-ü artıq istehsal fəaliyyətinə başlayıb. Bu il daha 10 rezident istehsala başlayacaq.

Sənaye parklarında rezidentlər üçün vergi və gömrük sahəsində stimullaşdırıcı tədbirlər tətbiq edilir. Belə ki, sənaye parklarının rezidentləri qeydiyyata alındıqları tarixdən 7 il müddətinə əmlak, torpaq, gəlir və ya mənfəət vergilərindən, istehsal məqsədilə idxal etdikləri texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalı zamanı ƏDV-dən və

Nazir Şahin Mustafayev: Azərbaycanın artan potensialı istehsalın və ixracın genişləndirilməsinə böyük imkanlar açır

gömrük rüsumlarından azad olunurlar. Bundan başqa, sənaye parklarında dövlət vəsaitləri hesabına müasir infrastruktur yaradılır, sahibkarların vəsaitlərini investisiya qoyuluşuna yönəltmələri stimullaşdırılır.

Qeyd edək ki, indiyədək sənaye parklarında 1,5 milyard manatlıq məhsul istehsal edilir. Bu məhsulların 300 milyon manatlıq hissəsi xarici ölkələrə ixrac olunub. Sevindirici haldır ki, bu günlərdə Balaxanı Sənaye Parkının rezidenti istehsal etdiyi mebel məhsullarının ABŞ-a ixracına başlayıb.

Sənayedə kiçik və orta sahibkarlığın rolunun artırılmasında əlverişli mexanizmlərdən biri də sənaye məhəllələridir. Artıq regionlarda dövlət tərəfindən sahibkarlar üçün bütün zəruri infrastrukturla təmin olunmuş 4 sənaye məhəlləsi yaradılıb və 38 iştirakçı qeydiyyatdan keçib. Bu rezidentlərdən hazırda 21-i fəaliyyət göstərir. Belə məhəllələrin digər rayonlarda yaradılması istiqamətində işlər davam etdirilir. Fəaliyyətdə olan 2 sənaye məhəlləsinin iştirakçıları tərəfindən 41 milyon manatlıqdan çox, o cümlədən bu ilin birinci yarısında 14,5 milyon manatlıq məhsul istehsal olunub.

Ümumilikdə ölkəmizdə yaradılmış sənaye parklarında və məhəllələrində 11 mindən çox iş yeri açılıb və daha 3 minə yaxın iş yerinin açılması nəzərdə tutulur.

Bunlarla yanaşı, aqroparkların yaradılması istiqamətində tədbirlər görülür ki, bu da regionlarda iş yerlərinin açılması və məşğulluğun təmin olunması ilə yanaşı, ixracyönümlü məhsulların istehsalında əhəmiyyətli rol oynayır.

Ölkəmizdə 51 aqroparkın yaradılması ilə bağlı ciddi addımlar atılır. Artıq 22 aqropark fəaliyyətdədir, bu ilin sonuna qədər 11 aqroparkın fəaliyyətə başlaması gözlənilir. Bu layihələrin icrası nəticəsində 4 mindən çox yeni iş yerinin yaradılması proqnozlaşdırılır.

Bunlarla yanaşı, müxtəlif metod kimi investisiya təşviqi mexanizminin tətbiqi də qeyd edilməlidir. Ölkədə idxal əvəzədən və ixracyönümlü sənayenin inkişafı, bu sahəyə investisiyaların cəlb edilməsinin stimullaşdırılması məqsədilə bu gündə 400-ə yaxın layihəyə investisiya təşviqi sənədi verilib, bu layihələr çərçivəsində ölkə iqtisadiyyatına 3,4 milyard manat investisiya yatırılıb və 16 mindən çox iş yeri yaradılıb.

Həyata keçirilən ardıcıl tədbirlər nəticəsində ölkə iqtisadiyyatında sənayeləşmə sürətlənir, davamlı olaraq artan ÜDM-də sənayenin payı yüksəlir. Son 3 illik tendensiya nəzər salsaq, ÜDM-də sənayenin payının 2016-cı ildə təxminən 37,1 faiz, 2017-ci ildə 40,1 faiz, 2018-ci ildə 44 faiz, 2019-cu ilin yanvar-iyun aylarında isə 44,6 faiz olduğunu görürük. Qeyri-neft sənayesində isə bu ilin birinci yarısında 15,7 faizlik artıma nail olunub.

Ərzaq təhlükəsizliyinin daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində görülən işlərin nəticəsi olaraq, istehlak səbətinə təşkil edən məhsulların istehsalında əhəmiyyətli irəliləyiş əldə edilib, özünü təmin etmə səviyyəsi yüksəlib, idxaldan asılılıq azalıb. Bu ilin birinci yarısında qida məhsullarının istehsalı 20 faiz artıb.

Artan sənaye istehsalı konkret

sahələrdə də əksini tapır. Bu ilin altı ayında bir sıra məhsulların istehsalında əhəmiyyətli artım müşahidə olunub. Belə ki, Neftçala Sənaye Məhəlləsində fəaliyyət göstərən “Xəzər” avtomobil zavodunda bu ilin altı ayı ərzində 816 minik üzrə 83,6 faiz artım qeydə alınıb. Yeni zavod və fabriklərin istismara verilməsi nəticəsində azot gübrələri, inşaat qatqıları və digər kimyəvi məhsulların istehsalına başlanıb və kimya sənayesi sahəsində istehsal artımı 30 faizdən çox olub.

Bununla yanaşı, rezin və plastik kütlə məmulatlarının istehsalında bu ilin yanvar-iyun ayları üzrə 31 faizlik artım müşahidə olunub.

Mingəçevir Sənaye Parkında investisiya dəyəri 85 milyon ABŞ dolları olan 2 ipik fabriki fəaliyyət göstərir. Bu ilin birinci yarısında müəssisə tərəfindən məhsul istehsalı 23 milyon manat, ixrac isə 20 milyon manat təşkil edib. Ümumilikdə, 2019-cu ilin birinci yarısında toxuculuq sənayesində artım 50 faizdən çox olub.

Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında reallaşdırılan “SOCAR Polymer” layihəsi çərçivəsində tikilən zavodlarda bu ilin birinci yarısında 90 milyon manatlıq polipropilen və yüksəkviskozlu polietilen məhsulları istehsal olunub və artıq 70 milyon manatlıq məhsul ixrac edilib.

Bundan başqa, bu ilin altı ayı ərzində ağac emalı və istehsalı sahəsində 2,2 dəfə, mebellərin istehsalında isə 28 faizə yaxın artım qeydə alınıb.

Məlum olduğu kimi, Azərbaycanda şərabçılıq sənayesi qədim tarixə və ənənəyə malikdir və bu sahənin inkişafına böyük diqqət göstərilir. Şərabçılıq müəssisələrinin istehsal potensialının tam reallaşdırılması məqsədilə bu məhsulların istehsalı və ixracı dövlət dəstəyi tədbirləri və mexanizmləri ilə stimullaşdırılır, təşviq edilir, xarici ölkələrdə şərab evləri yaradılır, beynəlxalq sərgilərdə məhsullarımız nümayiş olunur. Ümumilikdə 2019-cu ilin ilk yarısında spirtli və spirtsiz içki istehsalında artım 65,2 faiz təşkil edib.

– **Qeyri-neft sənayesində istehsalın artımı ixracda özünü necə göstərir?**

– Bütün sahələrdə olduğu kimi, ölkə iqtisadiyyatında da müəyyənləşdirilmiş hədəflərə çatmaq üçün islahatlar bir-biri ilə sıx əlaqələndirilir. Qeyd etdiyimi kimi, islahatlar daxili tələbatın ödənilməsinə, idxaldan asılılıq azaltmaqla yanaşı, ixrac imkanlarının genişlənməsini də şərtləndirir.

Qeyri-neft məhsulları ixracının stimullaşdırılması məqsədilə “Made in Azerbaijan” brendinin təbliği ilə bağlı dəstək tədbirləri həyata keçirilir, dövlət vəsaiti hesabına sahibkarlar ixrac missiyalarında, beynəlxalq sərgilərdə iştirak edirlər. Bu il ərzində ixracatçıların Almaniyada keçirilən “Beynəlxalq Yaşıl Həftə”, “Fruit Logistika” və “Prowein”, Rusiyada “Prodexpo” və “Mosbuild”, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində “Qulfood”, Çində “Sial China” dünya miqyaslı beynəlxalq

sərgilərində sahibkarlarımız vahid ölkə stendi ilə iştirak ediblər. İlin sonuna kimi növbəti 4 beynəlxalq sərgidə vahid ölkə stendi ilə iştirak nəzərdə tutulur. Bununla yanaşı, altı ay ərzində ixracatçıların 17 beynəlxalq sərgidə fərdi qaydada iştirakına dəstək göstərilib.

Həmçinin ixracatçıların potensial müştərilərlə, xüsusilə idxalçı və distribüterlərlə əlaqələrinin qurulması məqsədilə bu dövr ərzində Çin, Polşa, Latviya, Qətər, İsveçrə və Rusiyaya ixrac missiyaları təşkil olunub. Bu tədbirlər çərçivəsində Azərbaycan məhsullarının

görmüş işlər ixracın artımı ilə nəticələnir. Belə ki, sahibkarlığın güzəştli kreditləşdirilməsi, istehsalatda müasir texnologiyaların tətbiqi digər sahələrlə yanaşı, aqrar sahədə də ixrac imkanlarını genişləndirir. Yeri gəlmişkən, bu ilin birinci yarısında ümumilikdə 440 milyon dollarlıq meyvə - tərəvəz və onların emalı məhsulları, pambıq, süd məhsulları, ipək, tütün kimi kənd təsərrüfatı məhsulları ixrac edilib.

Sənaye sahəsinə gəlinə isə polimer, polietilen, metanol və gübrə kimi kimyəvi məhsullar, qablaşdırma məhsulları,

ixracına dair razılaşmalar və sifarişlər əldə edilib, müqavilələr imzalanıb. Eyni zamanda, bir sıra məhsulların ixracatçılarına ixrac təşviqi ödənilir. Qeyd edək ki, 2019-cu ilin yanvar-iyun ayları ərzində ixracatçılara 5 milyon manatdan artıq, ümumilikdə isə 2016-cı ilin mart ayından bu gündə 14 milyon manatdan çox ixrac təşviqi ödənilib. Bu mexanizm çərçivəsində Almaniya, Rusiya, Çin, Polşa, İtaliya, Qazaxıstan, Litva, Cənubi Koreya, Yunanıstan, Kanada, Avstraliya, Malayziya, ABŞ, Yaponiya, Səudiyyə Ərəbistanı və digər ölkələrə 210 milyon ABŞ dollarından çox qeyri-neft məhsulunun ixracı stimullaşdırılıb.

Ixracın stimullaşdırılması tədbirləri çərçivəsində prosedurlar sadələşdirilir, yerli məhsullarımızın ixrac potensialı yüksək olan ölkələrdə ticarət nümayəndələri fəaliyyət göstərir, ticarət evləri və şərab evlərinin yaradılması ilə bağlı işlər davam etdirilir. Azərbaycanın xarici ölkələrdə 10 ticarət və şərab evi açılıb, Rusiya, Qazaxıstan və digər ölkələrdə ticarət evlərinin açılması ilə bağlı işlər görülür. Həmçinin Rusiyanın Moskva şəhərində 15 Azərbaycan şirkəti tərəfindən istehsal olunan 200-dən çox çeşiddə məhsulun təqdim olunduğu “Azərbaycan nemətləri” mağazası fəaliyyətə başlayıb, Sankt-Peterburq, Yekaterinburq və digər şəhərlərdə də bu cür mağazaların açılması istiqamətində işlər aparılır.

Görülən işlər qeyri-neft ixracının göstəricilərində də əksini tapır. Belə ki, son 3 il ərzində qeyri-neft ixracı ümumilikdə 36,5 faiz artaraq 1,7 milyard ABŞ dolları təşkil edib, 167 yeni növ məhsulun ixracına başlanıb, ixrac olunan qeyri-neft məhsullarının çeşidi 3 mini ötbü. Qeyri-neft ixracında 452 milyon dollarlıq artımın 60 milyon dollarlıq hissəsi yeni məhsulların ixracı hesabına formalaşmışdır. Qeyd edilməlidir ki, ixracın şaxələndirilməsi ilə yanaşı, sahibkarla yaradılmış imkanlar xarici ticarətlə məşğul olan biznes subyektlərinin sayında əhəmiyyətli artıma gətirib çıxarıb və 79 faizlik artım müşahidə olunub. Bu, artan iqtisadi fəallığın və şəffaflığın əyani göstəricisidir. Eyni tendensiya 2019-cu ilin altı ayında da davam edib, qeyri-neft ixracı 15 faiz səviyyəsində artaraq 980 milyon dollar təşkil edib, ticarət tərəfdaşlarının, mal çeşidlərinin və ticarət iştirakçısının biznes subyektlərinin sayında artım qeydə alınıb.

Istehsalın təşviqi istiqamətində

konteynerlər, toxuculuq məhsulları, tikinti və quraşdırmada istifadə olunan polad laylar, borular, transformatorlar, elektrik naqilləri və digər elektrik avadanlıqları, mis və alüminium məmulatları ixracı artan əsas məhsullar sırasındadırlar.

Ümumilikdə isə bu ilin ilk yarısında qeyri-neft ixracının 51 faizini kənd təsərrüfatı və emalı, 49 faizini isə sənaye məhsulları təşkil edib.

– **İdxalda hansı məhsullar üstünlük təşkil edir və bu, nə ilə bağlıdır?**

– İdxalın əvəz edilməsi üçün istehsal artırılır, yeni istehsal məhsulları yaradılır. Ölkəmizdə həyata keçirilən sosial-iqtisadi siyasətin hədəflərindən biri də məhz budur və bu məqsədə nail olunması üçün sistemli və ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. Qeyd olunmalıdır ki, bir sıra məhsullar üzrə Azərbaycan özünü tam təmin edir, digər məhsullar üzrə isə özünü təmin etmə səviyyəsi ildən-ildə yüksəlir. Bununla yanaşı, idxal əvəz edən məhsul istehsalı genişlənilir, bir sıra məhsulların idxalda payı azalır. Məsələn, son 3 ildə sement istehsalı 17,6 faiz, alüminium çubuqlar, millər və profillər kimi məhsulların istehsalı 52,8 faiz artıb, idxalı isə müvafiq olaraq 89 faiz və 81 faiz azalıb.

2018-ci ilin idxalının strukturuna nəzər salsaq, ümumilikdə idxal olunan məhsulların 70 faizdən çox hissəsinin iqtisadiyyatın inkişafı üçün nəzərdə tutulan tədbirlərə, iri infrastruktur layihələrinin reallaşmasına, investisiya təşviqi mexanizmi çərçivəsində prioritet sahələrə modern texnologiyaların cəlb edilməsinə, ölkəmizdə neqliyyat və logistika sahəsinin inkişafına, bu sahənin infrastrukturunun və bazasının müasirləşdirilməsinə, yeni tikilmiş müəssisələrin xammal və yarımfabrikat ehtiyatlarının ödənilməsinə, strateji əhəmiyyətli və sosialyönümlü layihələrə, dövlət ehtiyatlarının artırılmasına yönəldiyini görürük. Bu tədbirlər isə iqtisadiyyatın inkişafına və davamlılığının təmin olunmasına xidmət edir.

Ümumilikdə, Azərbaycanın artan potensialı istehsalın və ixracın genişləndirilməsinə, xarici ticarətin strukturunun şaxələndirilməsinə, rəqabətqabiliyyətli və ixracyönümlü qeyri-neft sektorunun inkişafına böyük imkanlar açır. İqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi, xarici ticarət seqmentində də inkişaf kursu bu imkanların daha dolğun reallaşmasına yönəldilir.